

דבר תורה לפרשת השבוע
פרשת מקץ – חולמים ביחד: מכוח החלום לכוח המעשה
הרב גור גלון
ישיבת הר ברכה

בפרשיות השבוע (וישב-מקץ) אנו קוראים את הדרמה הגדולה של יוסף ואחיו. ישנו חוט שני, דק אך עוצמתי, השזור לאורך כל הפרשיות הללו – **החלום**.

התורה בפרשיות אלו רוויה בחלומות. זה מתחיל בחלומותיו של יוסף על האלומות והכוכבים, ממשיך בחלומותיהם של שר המשקים ושר האופים בבור האסורים, ומגיע לשיא בפרשתנו, בחלומות פרעה על הפרות והשיבולים. חז"ל מלמדים אותנו שחלום הוא אינו דבר של מה בכך. הגמרא במסכת ברכות אומרת: "חלום אֶחָד מְשָׁשִׁים לְבֹאֵהָ" (נז, ב). החלומות מבטאים רבדים עמוקים של האישיות, רצונות כמוסים ושאיפות נשמתיות. לעיתים הם מגיעים מתוך הרהורי הלב של האדם ביום, ולעיתים הם מסר אלוקי המבקש לפרוץ החוצה.

כוחם של החלומות הגדולים

חלומות גדולים הם התשתית לכל בניין עליון בעולם, ויוסף הצדיק הוא רב-האומן של מלאכה זו. שמו, "יוסף", מעיד על מהותו – אי-הסתפקות בקיים ומבט תמידי "מחוץ לקופסא", אל עבר השלמות העתידית, בבחינת "יוסף ה' לי בן אֶחָד", אמנם חלומות טומנים בחובם סכנת אכזבה, התנגדות ושבירה, אך כשהם נובעים מחיבור פנימי לה', הם אינם סתם דמיונות אנושיים אלא "חלונות" שדרכם חודר האור האלוקי אל המציאות המוגבלת. סוד כוחו של יוסף, כפי שמבואר בזהר, היה זיכרון החלום ("וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת"). היכולת להחזיק בחזון גם בתוך החושך והנפילות היא שיוצרת לבסוף את המציאות ומעניקה לאדם חוסן.

וכדבריו הידועים של הרב קוק (אורות הקודש א, עמ' רכו) :

החלומות הגדולים יסוד העולם הם. המדרגות שונות הן. חולמים הם הנביאים, בחלום אֶדְבָּר בו. חולמים הם המשוררים בקיץ, חולמים בעלי המחשבה הגדולים לתקון העולם. חולמים אנו כלנו בשוב ה' את שיבת ציון.

כמו שכתבה אלינור רוזוולט: "העתיד שייך לאלו שמאמינים ביופי של חלומותיהם", גודל השגותיו והצלחתו של האדם תלויים בגודל חלומותיו ובדבקותו בהם.

על כן, חובתנו להיות חולמים גדולים, לצפות לישועה, ולחיות לאור החלום עד להתגשמותו המלאה. אך כאן אנו נתקלים בבעיה הגדולה של החולם: הפער בין החזון למציאות, והקושי לראות את עצמנו מבחוץ.

הצורך בפתור: למה פרעה צריך את יוסף?

פרעה חולם חלום שמסעיר את רוחו: "וַיְהִי בְבֹקֶר וַתִּפְעֶם רוּחוֹ". הוא מזעיק את כל חכמי מצרים, אך התוצאה מאכזבת: "וַאֲיֵן פֹּתֵר אוֹתָם לְפָרְעָה". מדוע החרטומים כשלו? הרי הסמליות של פרות ושיבולים פשוטה יחסית. המדרש מסביר שהם נתנו פתרונות – "שבע מדינות אתה כובש", "שבע בנות אתה מוליד" – אבל הפתרונות הללו לא התיישבו על ליבו. הם דיברו על העבר או על העתיד הרחוק, אך לא נגעו בנקודה.

פרעה היה זקוק למישהו שיעשה לו "שיקוף", מישהו שיראה לו מבחוץ את מה שהוא חש בפנים, מישהו שיתרגם לו את חלומותיו, ומעבר לכך, הוא היה צריך מישהו שלא רק יפענח את הסמלים, אלא יניע אותו לפעולה.

כאן נכנס יוסף. יוסף אינו רק אדם בעל שאר רוח, רוח אלוקים בקרבו, הוא המאמן (הקואוצ'ר)

בפותר חלומות, במישהו חיצוני שישמע את המאויים הכמוסים שלנו, ישקף אותם חזרה ויקרא לנו לפעולה – היא קריטית. לבד, בתוך "הבור" של עצמנו או בתוך הארמון של הרגלנו, של המוכר והידוע לנו, קשה לנו להתמודד עם העולמות הפנימיים שלנו.

אנו זקוקים למבט החיצוני, כפי שאמר הפילוסוף היווני אריסטו: הכרת עצמך היא תחילתה של כל חוכמה", ולעיתים קרובות הכרה זו מתאפשרת רק דרך עיניו של הזולת. אנו צריכים את ה"אחר" שיגיד לנו: "זה לא רק חלום על פרות, זו קריאה ללקיחת אחריות". ומיד יוסף מציע תוכנית עבודה: "וְעַתָּה יָרָא פְּרָעָה אִישׁ נְבוֹן וְחָכָם...".

"איש כְּפִתְרוֹן חֲלוֹם חֲבֵרוֹ" – רואים את האחר, עיוורים לעצמנו

רעיון זה מתחדד עוד יותר במפגש של יוסף עם שר המשקים ושר האופים בפרשה הקודמת. הפסוק מתאר: "וַיִּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם... אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלוֹם חֲבֵרוֹ". יש כאן דיוק נפלא של חז"ל (רש"י) כל אחד חלם את החלום של עצמו, וגם את פתרון חלומו של חברו. שר המשקים ראה בחלומו את שר האופים נתלה, ושר האופים ראה את שר המשקים חוזר למשרתו. מדוע זה כך? מדוע אדם רואה בבהירות את גורלו של חברו, אך עיוור לגבי גורלו שלו? זוהי אחת התכונות האנושיות הבסיסיות ביותר. האדם קרוב אצל עצמו, ו"אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים". כשאנו בתוך הסיטואציה, המסך מטושטש. הפחדים וההגנות מערבים את התמונה. אבל כשאנו מסתכלים על החבר – הראייה צלולה. שיתוף פעולה והקשבה הדדית הם המפתחות להפוך חלום למציאות.

ניצחון ה"ביחד"

הצורך להיעזר נובע מהתכונה האנושית היסודית: לפעול יחד. כל הצלחות האנושות הגיעו כתוצאה מהחיבור שלנו. האדם מוגדר כ"חי מדבר" – והדיבור המשותף מעורר כוחות ומחדד תובנות. כפי שאמרה הלן קלר: "לבד אנו יכולים לעשות מעט כל כך; ביחד אנו יכולים לעשות כל כך הרבה".

להיות יוסף לחברך

בפרשיות אלו, אנו נקראים לשתי משימות:

הראשונה – **להעז לחלום**. לתת מקום לשאיפות הגדולות ולרצונות הנשמתיים, ולא לבטל אותם כ"סתם דמיונות". החלומות הם מנוע הצמיחה שלנו.

השנייה – **לא להישאר לבד**. לחפש את ה"יוסף" שלנו. למצוא את בן המשפחה, החבר, המורה או המאמן שיעזור לנו לראות את מה שאנחנו מפספסים. ומצד שני – להיות אנחנו ה"פותרים" עבור אחרים. להקשיב לחלומות של הסובבים אותנו ולעזור להם לממש אותם. כמו יוסף, שלקח חלום והפך אותו למשביר לכל העולם – גם אנחנו, כשאנחנו פועלים יחד, מקשיבים ומסייעים זה לזה, יכולים להביא אור גדול לעולם.

יהי רצון שזכה לחלום, לפתור ולהגשים!